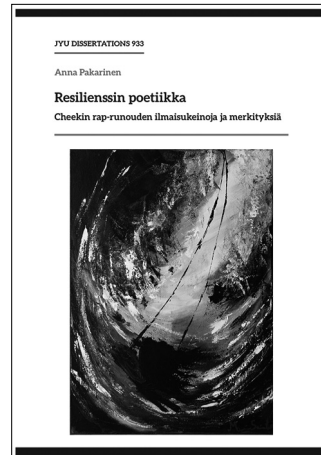

Resilienssin poetiikka: Cheekin rap-runouden ilmaisukeinoja ja merkityksiä

Anna Pakarinen

Teksti perustuu kirjoittajan väitöstilaisuuden lectio praecursoriaan Jyväskylän yliopistossa 14.6.2025. Vastaväittäjänä toimi dosentti Anna Helle (Turun yliopisto).

Anna Pakarinen (2025) *Resilienssin poetiikka: Cheekin rap-runouden ilmaisukeinoja ja merkityksiä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-86-0717-5>

J o muutama lainaus tutkimukseni aineistoista eli Cheekin rap-sanoituksista osoittaa, että väitöskirjani käsittelee vähintäänkin monitulkintaisia ilmiöitä. Esimerkiksi ”Kuka muu muka” -kappaleen sanoitus kuvailee artistin elämää seuraavasti: ”duunaan mitä jehut duunaa, haluutte mut eduskuntaan / mä pyöritan Suomee jo muutenkin, peruspulla” (Cheek 2013a). Samalla albumilla ”Niille joil on paha olla” -kappaleen sanoitus sen sijaan kertoo artistin tilanteesta seuraavasti: ”tottunu olen vahvin aina kaikist / mutta nyt unelmat oli muuttunu painajaisiks / pelkäsän huomista, en halunnu herää / oli hetkii, kun en mistään mitään tajunnu enää” (Cheek 2013b). Usein Cheekin kohdalla esiin nousevan rap-dominanssin kannoilla seuraakin tuotantoa läpäisevästi myös toinen taso, joka toistuvasti koettelee itse itseään ja rakentaa omaleimaisen kaksoisdiskurssin.

Kirjallisuudentutkimuksen väitöskirjani *Resilienssin poetiikka: Cheekin rap-runouden ilmaisukeinoja ja merkityksiä* käsittelee otsikkonsa mukaisesti rap-artisti Cheekin eli Jare Tiihosen poetiikkaa. Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää Cheekin sanoitusten ominaispiirteitä ja merkityksiä sekä tarkastella niiden suhdetta mielenterveyden ja kulttuurihyvinvoinnin teemoihin. Lähtökohtani perustui sanoituksista tekemilleni havainnoille, mutta osoittautui pian osuvaksi laajemminkin. Haastatteluaineistoissani Jare Tiihonen luonnehti kirjoittamisen olevan muun muassa itsessä sisällä olevien ristiriitojen purkamista teksteiksi – ja tätä ristiriitaisuutta perustallaan sellaiseksi, jossa molemmat puolet ovat totta ja myös toistensa aiheuttamia (Tiihonen 2021; 2022).

Cheek eli Jare Tiihonen on vuonna 1981 syntynyt suomalainen rap-artisti, joka lopetti 20-vuotisen artistiuransa vuonna 2018. Oma-

kustannealbumeilla aloittanut Cheek kasvoi artistiuransa aikana suomalaisessa räpissä, ja yli lajirajojenkin, kuunnelluimmaksi musiikiksi ja populaarikulttuurin suurimmaksi ilmiöksi, joka uudisti tekemisen tapoja koko alalla esimerkiksi ensimmäisenä suomalaisena sooloartistina järjestämällään stadionkonser-teilla. Kuten suurelle populaarikulttuurin ilmiölle usein käy, Cheekin artistiuran aikana huomio kohdistui enimmäkseen muuhun kuin hänen taiteelliseen tuotantoonsa.

Väitöskirjani lähtökohtana oli räpin käsit-täminen poettisesti rikkaana, tekniikkaa ja luovuutta vaativana runouden lajina, jonka perustavaa rakennusainesta ovat sanat. Ha-lusin siis tutkia, millaisista aineksista tämä omaleimaista tekemisen tapaa edustava ilmiö rakentuu. Jo tutkimukseni alussa huomasin, että poeettinen lukutapa tuo Cheekin tuotannosta esiin merkityksiä, joita ei ole sen valtavasta suosiosta huolimatta aikaisemmin juuri käsitelty. Nopeatempoiselle populaari-kulttuurin vastaanotolle ja hämmästykseni joskus jopa tutkimukselle ovat ominaisia ka-peat tulkinnat, jotka rajautuvat säkeisiin, kap-paleeseen tai korkeintaan albumiin kerrallaan. Silloin Cheekin kaltaisten, kokonaisvaltaista poetiikkaa kirjoittavien artistien kohdalla useita merkitystasoja jää vielä avaamatta.

Tutkimukseni aineistona oli Cheekin koko tuotanto eli noin 150 musiikkikappaleen sanoitukset yhdeltätoista albumilta, musiikki-videoita sekä elämäkerralliset kirja ja elokuva. Olennaisen osan tutkimusaineistostani muodostivat Jare Tiihosen kanssa tuottamani haas-tatteluaineistot. Cheekin tuotannon, kuten laajemminkin räpin, sanoitukset ovat moni-ulotteinen ja ilmaisuvoimainen kirjoittamisen laji, joka soveltuu erinomaisesti akateemisen tutkimuksen kohteeksi. Rap sekoittaa affek-tiivisesti niin sanotun katukielen ja runokie-len ja luo näistä vastakohdista omaleimaisen harmoniansa – niin kuin jo alussa lainaamani, kekseliäitä multiriimejä ja arkikielisiä kerto-

muspiirteitä yhdistävät sanoitukset osoittavat. Globalissa tutkimuksessa räpin arvostaminen taidokkaana ja lähtökohtaisesti monitulkinta-aisena runoutena onkin jo vakiintunut läh-tökohta (esim. Bradley 2017).

Erityisen kiehtovaa tästä runoudesta tekee myös Cheekin tuotannossa havainnollistuva tapa, jolla se kiinnittyy vahvasti ympäröivään ajankuvaan, mutta käsittelee samalla uni-versaaleja aiheita, kuten laajaa inhimillistä tunnekirjoa ja yksilön vuorovaikutussuhteita ympäristöönsä. Tutkimusvuosinani hahmot-tuikin esiin merkittävä, osaltaan Cheekin tuotannonkin viitoittama kulttuurinen muu-tos, jossa mielenterveysteeman käsitteleminen on muuttunut suomalaisessa räpissä tabusta pikemminkin tavaksi. Ilmiö ei ole irrallinen ajankuvasta, jossa jo pelkästään *Helsingin Sa-nomien* hakutoiminto löysi väitöstäni edel-tävinä kuukausina keskimäärin viisi mielen-terveyttä käsittelevää kirjoitusta joka viikko. Aiheeni osoittautuikin tutkimukseni aikana ajankohtaisemmaksi kuin alussa osasin en-nakoida.

Useiden tutkimusten mukaan mielen-terveyshäiriöiden määrä on kasvanut viime vuosina ennätyslukemiin. Etenkin nuorten ahdistuneisuus ja masentuneisuus on lisään-tynyt globaalisti (esim. Malmberg 2025). Tilastoitujen diagnoosien määrä ei kuitenkaan välttämättä tarkoita sitä, että sairauksia on yksiselitteisesti enemmän vaan kuvastaa myös yhteiskuntarakenteiden muutoksia. Lisäksi ilmiö kertoo siitä, että avoimen mielen-terveyspuheen kulttuuri saa yhä useammin ih-misen hakeutumaan avun piiriin, ja samalla myös siitä, että ihmisen tavanomaiseenkin tunnekirjoon kuuluvia tiloja saatetaan yhä useammin nimitä diagnostisesti.

Tutkimukseni korostaakin kulttuurisen mielen-terveystutkimuksen näkökulmaa, jonka mukaan terveyden ja sairauden mää-rittelemine on aina ajallisiin ja paikallisiin konteksteihin sidottua (esim. Pietikäinen

2019). Nykyhetken hegemoninen lääketieteellinen ymmärrys on vain yksi tapa tarkastella ihmisen mieltä. Mielen neurologisten ja psykiatristen ulottuvuuksien lisäksi terveyteen ja sairauteen vaikuttavat olennaisesti myös mielen sosiaaliset ja kulttuuriset ulottuvuudet. (Esim. Jäntti ym. 2019; Brunila ym. 2021; Ikävalko ym. 2024.) Räpissä niin sanotun diagnostisen puheen rinnalle nousevatkin tärkeällä tavalla autenttiset kokemuspohjaiset kuvaukset. Myös Cheekin tuotanto tekee osaltaan tilaa mielen moninaisuuden pohtimiselle ja osallistuu keskusteluun terveyden ja sairauden rajauksista – tai pikemminkin tarkkojen rajausten mahdottomuudesta.

Etenkin nuoruutta käsitellään usein moninaisen huolipuheen läpi ja jopa mielen-terveyskriisin kaltaisten käsitteiden kautta. Räpissä kuuluviin nousee toisenlainen ääni, joka tunnistaa uhkien sijasta myös mahdollisuuksia. Tämä ei tarkoita vaikeuksien kielämistä vaan sen ymmärtämistä, että mikään tunne, tilanne tai diagnoosi harvoin määrittää ihmistä kokonaan. Vaikka esimerkiksi Cheekin sanoituksissakin elämään kuuluvat surut ja vaikeudet ovat esillä, eivät ilot ja vahvuudet katoa niiden tieltä.

Otsikkonsa mukaisesti tutkimukseni keskeisiin käsitteisiin kuuluukin resilienssi, jolla tarkoitan vaikeissa tilanteissa sovellettavia, etenkin toivon näkökulmiin kiinnittyviä voimavaroja (esim. Masten 2015). Väitöskirjassani kohdistan resilienssin tarkastelun mielen ja kielen vuorovaikutuksen prosesseihin. Analyseissani nostan esiin Cheekin tuotannolle ominaisia kognitiivisesti aktiivisia ilmaisukeinoja, jotka edustavat esimerkiksi haasteasennetta, uusien näkökulmien avaamista ja itsereflektiota. Näitä voimavarakeskeisiä ilmaisukeinoja kuvaan tutkimuksessani kehittämälläni resilienssin poetiikan käsitteellä.

Tutkimukseni osallistuu kirjallisuustieteen teoreettiseen keskusteluun seuraamalla kognitiivista poetiikkaa, joka korostaa tekstien

tulkittamista niin sanotusti arkisten kokemusten kehyksessä. Se tutkii ilmaisukeinoja ja niille rakentuvia merkityksiä tekijän, tekstin ja lukijan vuorovaikutuksen prosesseina, joissa kognitio kattaa kirjallisuustieteessä perinteisesti korkealle arvostetun tiedon lisäksi myös tunteet (esim. Stockwell 2020). Kirjallisuustieteen metodiseen keskusteluun tutkimukseni osallistuu soveltamalla sanoitusten analyysin lisäksi kirjallisuustieteessä toistaiseksi harvinaisia tutkimushaastatteluja, jotka avarsivat ajatteluani ja rikastivat analyysiani perustavalla tavalla. Hiphop-tutkimukselle väitöskirjani tarjoaa alustavan teoreettisen kehikon poeettisesta tutkimuksesta ja nostaa esiin mielenterveysteeman, jota ei ole aikaisemmin suomalaisessa räpissä tutkittu.

Haastatteluaineistoissani korostui räpin rooli itseilmaisuna, monipuolisena tunteiden käsittelemisenä ja yksilön vuorovaikutuksena ympäristöönsä (Tiuhonen 2021; 2022). Innoittajana kahtalaiselle metodilleni on dialogista tutkimusotetta ja tutkimusetiikkaa korostava, yhdysvaltalaisen hiphop-tutkimuksen parissa kehitetty hiphopografia, jossa kulttuurin toimijoiden tuottaman tiedon arvostaminen ja esiin tuominen on tärkeää (esim. Spady 2013). Myös kirjallisuustieteessä kiinnostus empiirisiä tutkimussuuntia kohtaan on lisääntynyt. Yhdistämällä hiphopografian periaatteita kirjallisuustieteeseen väitöskirjani voikin innoittaa ennakkoluulottomiin ja kirjallisuudentutkimusta uudistaviin tutkimusasetelmiin.

Väitöskirjani keskeisintä antia on kattava kuva Cheekin kirjailijapoetiikasta. Cheekin tuotannolle ominaiseksi ilmaisukeinoksi hahmottuvat tutkimuksessani etenkin teknisesti hiotut multiriimit, joissa kuuluu – ”Me ollaan ne” -kappaleen sanoitusta lainaten – ”jäätävä nälkä räpätä läpällä näppärää läppää / säättää ja vääntää ja pätkää käpälään stäkkää” (Cheek 2015a). Keskeisiä ovat myös avoimen omaelämäkerralliset kertomuspiirteet, ku-

ten esimerkiksi ”Alpha Omega” -kappaleen sanoitus korostaa: ”mul on taas nälkä, kun revit sydämes auki levyille, niin se kuulostaa tältä / saattaa sattuu ja hävettää, muttei mies menneisyyttään koskaan karkuunkaan pääse tääl” (Cheek 2015b). Lisäksi tuotantoa läpäisevät esimerkiksi laajasti tunnustettavat luonnonilmiöihin nojaavat käsittemetaforat sekä viihteen ja vakavan sekoittavat kulttuuriset viittaukset, jotka ammentavat monitulkintaisesti niin populaarikulttuurista, uskonnoista kuin filosofioistakin.

Teemoissaan sanoitukset käsittelevät iloisien klubiräpin lisäksi vakaviakin aiheita ja etenkin ihmisen ja elämän lähtökohtaista ristiriitaisuutta. Diagnostista puhetta sisältävänäkään Cheekin tuotanto ei kuvaa mielen ilmiöitä ainoastaan sen läpi vaan taiteellisen ilmaisun keinoin ja osana laajempia tunnekokemuksia. Cheekin tuotannossa useat perinteisesti myönteisiksi tai kielteisiksi mielletyt asiat kuten ilot ja surut, vahvuudet ja vaikeudet tai terveys ja sairaus eivät asetu toisiaan poissulkevasti vastakkain vaan kietoutuvat moniselitteisesti yhteen. Näin sanoitukset koettelevat tarkkarajaisia kategorioita ja avartavat mielentervesteeman puhetapoja. Tutkimukseni viidessä artikkelissa analysoin yksityiskohtaisesti, miten tällainen poetiikka edustaa useita resilienssille keskeisiä piirteitä kuten toimijuutta, tarkoituksen tunnetta ja tietoisien mielen taitoja.

Cheekin kirjailijapoetiikan lisäksi tutkimukseni tuottaa tietoa ajankohtaisesta kulttuurisesta muutoksesta eli mielentervesteeman käsittelemisestä populaarikulttuurissa. Väitöskirjani pohjalta jatkossa tärkeä tutkimusaihe onkin mielenterveyden ja kulttuurihyvinvoinnin teemojen tarkasteleminen koko räpin taiteenlajissa. Tutkimukseni mahdollistaa myös empiirisiä jatkotutkimuksia räppiin perustuvien vuorovaikutusmetodien kehittämiseksi opetus-, nuoriso- ja mielenterveystyöhön. Kulttuurisesti merkittävänä ja ilmaisultaan

omaleimaisena ilmiönä suomalainen rap ansaitsee myös kattavaa perustutkimusta taiteenlajikohtaisesta poetiikasta, sitä havainnollistavia antologioita ja tunnustetun paikkansa suomalaisen taiteen historiankirjoituksessa.

Lähteet

- Bradley, Adam (2017/2009) *Book of Rhymes. The Poetics of Hip Hop*. New York: Basic Civitas.
- Brunila, Kristina & Harni, Esko & Saari, Antti & Ylöstalo, Hanna (toim.) (2021) *Terapeuttinen valta. Onnellisuuden ja hyvinvoinnin jännitteitä 2000-luvun Suomessa*. Tampere: Vastapaino.
- Cheek (2013a) *Kuka muu muka*. Teoksessa *Kuka muu muka*. Spotify-albumi. Warner Music & Liiga Music.
- Cheek (2013b) *Niille joil on paha olla*. Teoksessa *Kuka muu muka*. Spotify-albumi. Warner Music & Liiga Music.
- Cheek (2015a) *Me ollaan ne*. Teoksessa *Alpha Omega*. Spotify-albumi. Warner Music & Liiga Music.
- Cheek (2015b) *Alpha Omega*. Teoksessa *Alpha Omega*. Spotify-albumi. Warner Music & Liiga Music.
- Ikävalko, Elina & Kurki, Tuuli & Salminen, Jarkko (2024) *Uusia näkökulmia nuorten mielenterveyteen. Nuorisotutkimus 42 (1), 1–4*.
- Jääntti, Saara & Heimonen, Kirsi & Kuuva, Sari & Mäkilä, Annastiina (toim.) (2019) *Hulluus ja kulttuurinen mielenterveystutkimus*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Malmberg, Reetta (2025) *Selvitys: Nuorten mielenterveysongelmat lisääntyneet globaalisti. Helsingin Sanomat 22.5.2025*. <https://www.hs.fi/tiede/art-2000011246413.html> (Viitattu 10.6.2025)
- Masten, Ann (2015) *Ordinary Magic: Resilience in Development*. New York: Guilford Press.
- Pietikäinen, Petteri (2019/2013) *Hulluuden historia*. Helsinki: Gaudeamus.
- Spady, James (2013) *Mapping and Re-Membering Hip Hop History, Hiphopography, and African Diasporic History*. *Western Journal of Black Studies 37 (2)*, 126–157.
- Stockwell, Peter (2020/2002) *Cognitive Poetics. Introduction*. Lontoo: Routledge.
- Tiihonen, Jare (2021) *Haastatteluaineisto*, Anna Pakarinen. 14.10.2021. Helsinki. Aineisto tutkijan hallussa.
- Tiihonen, Jare (2022) *Haastatteluaineisto*, Anna Pakarinen. 7.3.2022. Helsinki. Aineisto tutkijan hallussa.